

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2026-94-4>
УДК 336.64:334.012.64(477)

Білоус О.Ю.

аспірант кафедри статистики та математичних методів в економіці,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2631-0900>

Bilous Olexandr

Odesa National Economic University

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА МАЛОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА ВЕКТОРИ СТАБІЛІЗАЦІЇ

FINANCIAL SECURITY OF SMALL BUSINESSES IN UKRAINE: CURRENT CHALLENGES AND VECTORS OF STABILIZATION

У статті комплексно досліджено проблематику забезпечення фінансової безпеки суб'єктів малого підприємництва в Україні в умовах повномасштабної війни та макроекономічної турбулентності. Здійснено ґрунтовний аналіз ключових дестабілізуючих факторів, зокрема критичного дефіциту людського капіталу, руйнування енергетичної інфраструктури та посилення фіскального навантаження, які провокують кризу ліквідності. На основі динаміки індексу ділової активності виявлено тенденції виснаження фінансових резервів бізнесу. Обґрунтовано стратегічні вектори стабілізації, що базуються на синергії державної підтримки через програми пільгового кредитування й грантового фінансування та внутрішньої трансформації бізнес-моделей. Доведено безальтернативність цифровізації управлінських процесів та експортної переорієнтації для нівелювання валютних ризиків і відновлення платоспроможності в перспективі.

Ключові слова: фінансова безпека, малий бізнес, антикризове управління, державна підтримка, фінансова стійкість.

The article presents a comprehensive study on the transformation of financial security paradigms for small business entities in Ukraine under conditions of full-scale war and macroeconomic turbulence. The research relevance is driven by the critical role of the Small and Medium-sized Enterprise (SME) sector in sustaining the national economy and its specific vulnerability to exogenous shocks. The primary objective of the paper is to identify key destabilizing factors and substantiate strategic vectors for stabilizing financial conditions to ensure operational resilience. Analyzing 2024–2025 statistical data from the National Bank of Ukraine and independent analytical centers, the authors diagnose a deep crisis in business expectations. It is established that the Ukrainian Business Index (UBI) demonstrates a consistent downward trend, signaling the dominance of pessimistic sentiments and a shift from development strategies to survival modes. The study confirms that traditional risk management mechanisms have lost effectiveness due to security unpredictability and disrupted logistics chains. A significant portion of the article is dedicated to classifying financial security threats. The authors identify the critical human capital shortage caused by mobilization and migration as a primary risk, leading to a "wage spiral" and increased labor costs without productivity gains. Furthermore, the impact of the energy crisis is analyzed, specifically regarding rising electricity tariffs and capital expenditures on autonomous power systems, which critically increase production costs. The negative influence of returning to rigid fiscal administration on SME liquidity is also substantiated. The scientific novelty lies in the formation of an adaptive financial stabilization model. The article argues that state support programs, particularly "Affordable Loans 5-7-9%" and "eRobota" grants, are the sole alternative for liquidity replenishment amidst limited commercial lending. The authors define digitization and export diversification as strategic imperatives, proving that fintech integration and foreign market expansion minimize currency risks. The conclusions emphasize the necessity of synergy between state intervention and internal business transformation for long-term viability.

Keywords: financial security, small business, crisis management, state support, financial stability.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни та перманентної економічної турбулентності питання фінансової безпеки малого бізнесу в Україні набуло екзистенційного значення, трансформувавшись із категорії класичного ризик-менеджменту в площину фізичного виживання суб'єктів господарювання. Традиційні моделі забез-

печення стійкості, які були орієнтовані на відносну прогнозованість ринкового середовища та стабільність грошових потоків, втрачають свою ефективність перед обличчям безпрецедентних зовнішніх загроз та руйнування усталених економічних зв'язків.

Сьогодні мале підприємництво змушене функціонувати в умовах критичного порушення логістич-

них ланцюгів, енергетичного дефіциту та значного відтоку кадрового потенціалу, що фактично унеможливило довгострокове стратегічне планування та вимагає миттєвої адаптації до змін кон'юнктури. За таких обставин фінансова безпека перестає бути лише інструментом захисту капіталу, стаючи фундаментом для збереження операційної діяльності та підтримки соціально-економічної стабільності держави в цілому. Відтак, виникає гостра необхідність у докорінному переосмисленні підходів до управління фінансовими ризиками та пошуку нових, гнучких механізмів стабілізації, здатних забезпечити резильєнтність бізнесу в умовах довготривалої невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз демонструє активний науковий інтерес до проблем фінансової безпеки малого бізнесу в умовах воєнного стану та економічної нестабільності в Україні.

Зокрема, Д. Одретш, П. П. Момтаз, Х. Мотузенко та С. Вісмара [6] у своєму дослідженні застосовують контрольний метод для оцінки економічних втрат від російсько-української війни, акцентуючи на втраті підприємницького потенціалу, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість малого бізнесу через порушення ланцюгів постачань і зниження інвестицій. А. Ходжаян та О. Шейн [8] розглядають модернізацію бюджетної політики в рамках Національної стратегії доходів до 2030 року, підкреслюючи її роль у забезпеченні економічної безпеки, зокрема через посилення фіскального контролю, що може створювати додаткові виклики для малого підприємництва. А. Крисоватий та В. Валігура [9] аналізують підходи до реформування спрощеної системи оподаткування під впливом цієї стратегії, пропонуючи баланс між державними доходами та підтримкою бізнесу для уникнення тінізації економіки. К. С. Демків та О. Б. Гамкало [10] висвітлюють роль податкового контролю в протидії тіньовій економіці України, вказуючи на проблеми та шляхи вдосконалення, що є актуальним для фінансової безпеки малого бізнесу в контексті посилення адміністративного тиску. В. Л. Дикань, І. В. Токмакова та І. В. Чорнобровка [11] розробляють антикризовий інструментарій державної стратегії управління малим і середнім бізнесом, фокусуючись на механізмах підтримки для подолання воєнних шоків. В. Г. Семенова та О. С. Каратнюк [12] оцінюють грантові програми як ключовий інструмент державної допомоги мікро-, малому та середньому бізнесу, підкреслюючи їх ефективність у відновленні ліквідності. Д. Г. Михайленко, В. В. Дячек, Ю. Ю. Лола та інші автори [14] аналізують конкурентоспроможність українського підприємництва в умовах війни, акцентую-

чи на співпраці з ЄС для експортної диверсифікації як векторі фінансової стабілізації. Н. М. Котвицька, О. С. Ярошук та О. В. Романенко [15] розглядають фіскальні стимули розвитку малого підприємництва та роль міжнародних фінансових ресурсів у зміцненні економічного потенціалу України, пропонуючи інтеграцію грантів і кредитів для нівелювання ризиків.

Загалом, ці дослідження, ґрунтуючись на статистичних даних Національного банку України [1, 5, 17], Європейської Бізнес Асоціації [3] та інших джерел [2, 4, 13, 16, 17], підкреслюють необхідність синергії державної підтримки, цифровізації та експортної орієнтації для забезпечення резильєнтності малого бізнесу в умовах макроекономічної турбулентності.

Мета статті полягає в комплексному обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці прикладних інструментів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів малого підприємництва в умовах критичної макроекономічної нестабільності та воєнного стану. Реалізація цієї мети передбачає системну ідентифікацію та класифікацію ключових дестабілізуючих факторів, що дозволить сформувати адаптивну модель управління фінансовими ризиками, орієнтовану не на статичне збереження ресурсів, а на динамічну резильєнтність бізнесу. Ключовим завданням при цьому виступає визначення стратегічних векторів стабілізації, які б забезпечували безперервність операційної діяльності та створювали передумови для відновлення платоспроможності вітчизняних підприємств в умовах обмеженого доступу до капіталу та перманентних безпекових загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна архітектура фінансової безпеки малого бізнесу в Україні формується під впливом безпрецедентної макроекономічної невизначеності, де ключовим маркером стабільності виступає здатність суб'єктів господарювання адаптуватися до перманентних шоків навантажень екзогенного характеру. Аналіз динаміки валового внутрішнього продукту та ділової активності протягом 2024 року демонструє дисонанс між макроекономічними показниками відновлення та мікроекономічною реальністю малого підприємництва. Попри те, що Національний банк України та Міністерство економіки фіксували помірне зростання ВВП (на рівні 3,7–4% за підсумками 2024 року), сектор МСП стикається з ефектом виснаження фінансових резервів через структурну інфляцію витрат. Індекс споживчих цін, який пришвидшився до 9,7% на кінець 2024 року, безпосередньо вплинув на зростання собівартості продукції малого бізнесу, звужуючи маржинальність до критичних меж, оскільки низька купівельна спроможність населення не дозволяє пропорційно підвищувати відпускні ціни [1].

Найбільш чутливим індикатором погіршення стану фінансової безпеки є динаміка індексу ділової активності UBI (Ukrainian Business Index), який слугує барометром очікувань підприємців. Протягом 2024–2025 років спостерігалася чітка тенденція до стагнації цього показника: якщо на початку 2024 року бізнес мав стриманий оптимізм, то до кінця року індекс знизився до 36–39 пунктів зі 100 можливих, що сигналізує про глибоку кризу очікувань. Це свідчить про перехід від стратегії розвитку до стратегії "енергозбереження" активів, що в довгостроковій перспективі загрожує втратою ринкових позицій та платоспроможності [2].

Критичним фактором, що дестабілізує фінансову безпеку та операційну стійкість малого бізнесу на поточному етапі, є системна криза на ринку праці, спровокована мобілізаційними процесами та міграційним відтоком населення. За даними Європейської Бізнес Асоціації, наприкінці 2024 року 74% роботодавців в Україні відчували гострий дефіцит кадрів, що призвело до вимушеного підвищення номінальних заробітних плат на 15–20% без відповідного зростання продуктивності праці. Така ситуація створює феномен "зарплатної спіралі", коли фонд оплати праці починає займати непропорційно велику частку в структурі операційних витрат, вимиваючи обігові кошти підприємств. Для малого бізнесу, який не має значних фінансових "подушок безпеки", неможливість заповнити вакансії кваліфікованим персоналом часто призводить до зриву контрактів та втрати клієнтів, що є прямою загрозою фінансовій стабільності [3, 4].

Суттєвий тиск на фінансову архітектуру МСП чинить також енергетичний фактор, який трансформувався з логістичної проблеми у фінансову. Зростання тарифів на електроенергію для побутових споживачів, що відбулося у 2024 році, у поєднанні з необхідністю інвестувати значні кошти в автономні джерела живлення (генератори, зарядні станції, сонячні панелі), призвело до значного подорожчання собівартості виробничих процесів. За оцінками експертів, "енергетична складова" у витратах малого бізнесу зросла в середньому на 25–30%, що робить українську продукцію менш конкурентоздатною як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Окрім прямих витрат на паливо та обладнання, бізнес несе приховані збитки через простой під час аварійних відключень, що унеможливує чітке фінансове планування [5, 6].

Фіскальне середовище також зазнало змін, що безпосередньо вплинуло на рівень фінансової безпеки: повне відновлення податкових перевірок та скасування спрощеної системи оподаткування (ставка 2%) згідно із Законом № 3219-IX повернуло бізнес у жорсткі рамки адміністрування [7]. Прийняття

"Національної стратегії доходів до 2030 року" створило додатковий фон невизначеності, оскільки підприємці побоюються посилення фіскального тиску та розширення повноважень податкових органів [8, 9, 10]. Це змушує власників малого бізнесу збільшувати тіньові резерви готівки для мінімізації ризиків блокування рахунків чи накладення штрафів, що вилучає капітал з офіційного економічного обороту та гальмує інвестиційну активність.

Відповідь на ідентифіковані загрози вимагає від суб'єктів малого підприємництва переходу до проактивної моделі управління фінансовою безпекою, яка базується на диверсифікації джерел капіталу та глибокій цифровізації бізнес-процесів. Основним вектором стабілізації в умовах обмеженого доступу до класичного банківського кредитування, де облікова ставка НБУ у 2024 році утримувалася на рівні 13%–15%, стає ефективне використання державних програм фінансової підтримки. Аналіз структури фінансування малого бізнесу свідчить, що державні гранти та пільгові кредити стали безальтернативним інструментом підтримки ліквідності для понад 45% активних підприємств [6]. Найбільш дієві механізми, які дозволяють нівелювати ризики касових розривів та забезпечити інвестиційний ресурс, систематизовано в Таблиці 1.

Дані, наведені у Таблиці 1, ілюструють зміщення акцентів державної політики з прямого дотування на стимулювання інвестицій в енергетичну автономність та створення робочих місць, що є критично важливим для відновлення фінансової стійкості на макrorівні. Зокрема, розширення програми "5-7-9%" на об'єкти енергогенерації дозволяє малому бізнесу хеджувати ризики блекаутів, перетворюючи капітальні витрати на інвестиції у безперервність діяльності [16].

Другим стратегічним вектором стабілізації є прискорена цифрова трансформація фінансового менеджменту, яка дозволяє мінімізувати операційні витрати та підвищити прозорість грошових потоків. Згідно зі статистикою Національного банку України, частка безготівкових операцій за сумою у 2024 році сягнула історичного максимуму, перевищивши 68% у загальному обсязі, що свідчить про масовий перехід малого бізнесу на інструменти fintech. Впровадження програмних РРО (реєстраторів розрахункових операцій), хмарних CRM-систем та автоматизованого банкінгу дозволяє підприємцям отримувати аналітику в реальному часі, що є необхідною умовою для швидкого реагування на ринкові коливання. Цифровізація виступає не лише інструментом комплаєнсу, але й механізмом підвищення фінансової безпеки через зниження ризиків внутрішнього шахрайства та помилок у бухгалтерському обліку [17].

Державні інструменти фінансової стабілізації малого бізнесу в Україні на 2024–2025 рр.

Назва програми / Інструмент	Цільове призначення коштів	Умови фінансування та ліміти
"Доступні кредити 5-7-9%"	Поповнення обігових коштів, інвестиційні цілі, відбудова зруйнованих активів, енергонезалежність.	Пільгові ставки від 5% до 9% річних (або 13% для окремих зон). Максимальна сума кредиту збільшена до 150 млн грн для підприємств на деокупованих територіях.
Грантова програма "єРобота" ("Власна справа")	Придбання обладнання, закупівля сировини, орендна плата (не більше 25% від суми).	Безповоротний грант від 50 тис. до 250 тис. грн. Обов'язкова умова: створення 1–2 робочих місць залежно від суми гранту.
Програми енергостійкості (пільгове кредитування)	Закупівля електрогенераторів, сонячних панелей, систем накопичення енергії (EcoFlow тощо).	Кредитування під 0% річних на суму до 480 тис. грн (для ФОП) строком до 5–7 років без застави для забезпечення енергонезалежності.
Гранти USAID "Конкурентоспроможна економіка України"	Експортна експансія, цифровізація, релокація бізнесу, жіноче підприємництво.	Гранти від 10 тис. дол до 150 тис. дол. Фокус на інноваційних та експортоорієнтованих МСП.

Джерело: складено за даними [6, 11-15]

Третім вектором забезпечення фінансової безпеки є географічна та продуктова диверсифікація, спрямована на вихід на зовнішні ринки, що дозволяє отримувати валютну виручку та нівелювати курсові ризики гривні. Експортна орієнтація малого бізнесу, підтримувана спрощенням митних процедур у рамках "економічного безвізу" з ЄС та скасуванням мит і квот, стає фактором фінансової виживаності. У 2024 році спостерігалось зростання кількості малих експортерів у сегментах легкої промисловості та крафтового виробництва, що дозволило їм компенсувати падіння внутрішнього попиту. Таким чином, інтеграція у глобальні ланцюги доданої вартості формує додатковий контур фінансової безпеки, роблячи бізнес менш залежним від локальних кризових явищ [18]

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна констатувати, що парадигма фінансової безпеки малого бізнесу в Україні в умовах воєнного стану зазнала докорінних змін, трансформувалась із статичної моделі захисту активів у динамічну систему антикризового управління, де пріоритетом виступає забезпечення безперервності операційних процесів та збереження кадрового ядра. Аналіз макроекономічних індикаторів та індексів ділової активності підтвердив, що ключовими дестабілізуючими факторами для фінансової стійкості сектору на поточному етапі є структурна інфляція витрат, спровокована енергетичною залежністю та критичним дефіцитом кваліфікованої робочої сили,

а також повернення до жорсткого фіскального адміністрування. Виявлено, що традиційні механізми ринкового саморегулювання в умовах екзогенних шоків воєнного часу втратили свою ефективність, що зумовлює необхідність активного державного інтервенціонізму.

Як засвідчило дослідження, стабілізація фінансового стану суб'єктів малого підприємництва можлива виключно через синергію зовнішньої підтримки та внутрішньої трансформації бізнес-моделей. Державні програми пільгового кредитування та безповоротної грантової допомоги, зокрема розширення функціоналу програми "5-7-9%" та ініціативи "єРобота", стали безальтернативним інструментом підтримки ліквідності, дозволяючи бізнесу інвестувати в енергонезалежність та адаптацію до нових логістичних реалій без критичного збільшення боргового навантаження. Водночас, стратегічним імперативом для забезпечення довгострокової фінансової безпеки визначено глибоку цифровізацію процесів фінансового моніторингу та диверсифікацію ринків збуту через експортну експансію, що дозволяє нівелювати валютні ризики та знизити залежність від стиснення внутрішнього попиту. Отже, подальша життєздатність малого бізнесу залежить від здатності менеджменту імплементувати гнучкі, адаптивні стратегії управління ризиками, перетворюючи виклики сучасності на стимули для технологічної модернізації та підвищення конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Список літератури:

1. Інфляційний звіт. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report>
2. Допомога підприємцям у створенні та розвитку бізнесу. Дія.Бізнес. URL: <https://business.dia.gov.ua/>
3. Дефіцит кадрів та зростання заробітних плат – тенденції ринку праці у 2026 році. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/defitsyt-kadriv-ta-zrostantnya-zarobitnyh-plat-tendentsiyi-rynku-pratsi-u-2026-rotsi/>
4. Статистика зарплат в Україні. Work.ua. URL: <https://www.work.ua/stat/>

5. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
6. Audretsch D., Momtaz P. P., Motuzenko H., Vismara S. The economic costs of the Russia-Ukraine war: A synthetic control study of (lost) entrepreneurship. *ArXiv preprint*. Vol. 2303.02773. 2023. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2303.02773>
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України від 30.06.2023 р. № 3219-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 81. Ст. 300. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text>
8. Khodzhaian A., Shein O. Modernization of Budget Policy within the National Revenue Strategy until 2030 and its Role in Ensuring Economic Security. *Ekonomichnyy analiz*. 2024. Vol. 34, № 1. P. 326–336. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.01.326>
9. Krysovatyu A., Valihura V. Approaches to reforming the simplified taxation system under the conditions of implementation of the National Revenue Strategy until 2030. *Finance of Ukraine*. 2024. № 8. P. 7–29. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2024.08.007>
10. Demkiv K. S., Hamkalo O. B. The Role of Tax Control in Countering the Shadow Economy of Ukraine: Problems and Ways of Improvement. *Statistics of Ukraine*. 2024. № 3 (106). P. 91–98. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.3\(106\)2024.03.08](https://doi.org/10.31767/su.3(106)2024.03.08)
11. Дикань В. Л. Антикризовий інструментарій стратегії державного управління малим і середнім бізнесом / В. Л. Дикань, І. В. Токмакова, І. В. Чорнобровка. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2025. № 89. С. 9–19. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2025.2\(66\).190-199](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2025.2(66).190-199)
12. Семенова В. Г., Каратнюк О. С. Грантові програми як інструмент державної підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка». 2025. № 2 (66). С. 190–199. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.89.330568>
13. Нова грантова програма на 480 тисяч євро для малого та середнього бізнесу. ДЗВІН. URL: <https://dzvin.media/news/nova-grantova-programa-na-480-tysyach-yevro-dlya-malogo-ta-serednogo-biznesu/>
14. Михайленко Д. Г. Конкурентоспроможність українського підприємництва в умовах війни: співпраця з ЄС / Д. Г. Михайленко, В. В. Дячек, Ю. Ю. Лола та ін. *Ефективна економіка*. 2025. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.54>
15. Котвицька Н. М. Фіскальні стимули розвитку малого підприємництва та роль міжнародних фінансових ресурсів у зміцненні економічного потенціалу України / Н. М. Котвицька, О. С. Ярошук, О. В. Романенко. *Академічні візії*. 2025. № 49. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17664769>
16. Інформацію для результати державної програми. Фонд розвитку підприємництва. URL: <https://bdf.gov.ua/publicna-informatsiia/informatsiia-pro-rezultaty-derzhavnoi-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9/>
17. Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
18. Робота Митниці в умовах воєнного стану. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/>

References:

1. Inflatsiyniy zvit [Inflation report]. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report>
2. Dopomoha pidpriyemtsiam u stvorenni ta rozvytku biznesu [Assistance to entrepreneurs in creating and developing business]. Diia.Biznes [Diia.Business]. Available at: <https://business.diia.gov.ua/>
3. Defitsyt kadriv ta zrostannia zarobitnykh plat – tendentsii rynku pratsi u 2026 rotsi [Shortage of personnel and growth of wages – labor market trends in 2026]. Yevropeiska Biznes Asotsiatsiia [European Business Association]. Available at: <https://eba.com.ua/defitsyt-kadriv-ta-zrostannya-zarobitnyh-plat-tendentsiyi-rynku-pratsi-u-2026-rotsi/>
4. Statystyka zarplat v Ukraini [Statistics of salaries in Ukraine]. Work.ua. Available at: <https://www.work.ua/stat/>
5. Zvit pro finansovu stabilnist [Report on financial stability]. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
6. Audretsch D., Momtaz P. P., Motuzenko H., Vismara S. (2023) The economic costs of the Russia-Ukraine war: A synthetic control study of (lost) entrepreneurship. *ArXiv preprint*. Vol. 2303.02773. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2303.02773>
7. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatкування u period dii voiennoho stanu [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding the peculiarities of taxation during the period of martial law]. Zakon Ukrainy vid 30.06.2023 r. № 3219-IX [Law of Ukraine dated June 30, 2023 No. 3219-IX]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine]*. 2023. № 81. St. 300. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text>
8. Khodzhaian A., Shein O. (2024) Modernization of Budget Policy within the National Revenue Strategy until 2030 and its Role in Ensuring Economic Security. *Economic analysis*, vol. 34(1), pp. 326–336. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.01.326>
9. Krysovatyu A., Valihura V. (2024) Approaches to reforming the simplified taxation system under the conditions of implementation of the National Revenue Strategy until 2030. *Finance of Ukraine*, no. 8, pp. 7–29. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2024.08.007>

10. Demkiv K. S., Hamkalo O. B. (2024) The Role of Tax Control in Countering the Shadow Economy of Ukraine: Problems and Ways of Improvement. *Statistics of Ukraine*, no. 3(106), pp. 91–98. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.3\(106\)2024.03.08](https://doi.org/10.31767/su.3(106)2024.03.08)
11. Dykan V. L., Tokmakova I. V., Chornobrovka I. V. (2025) Antykryzovyi instrumentarii stratehii derzhavnogo upravlinnia malym i serednim biznesom [Anti-crisis toolkit of the strategy of state management of small and medium business]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti – Bulletin of transport and industry economics*, no. 89, pp. 9–19. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2025.2\(66\).190-199](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2025.2(66).190-199)
12. Semenova V. H., Karatniuk O. S. (2025) Hrantovi prohramy yak instrument derzhavnoi pidtrymky mikro-, malo- ho ta serednoho biznesu v Ukraini [Grant programs as a tool of state support for micro-, small and medium business in Ukraine]. *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii «Ekonomika» – Scientific bulletin of Uzhgorod University. Series «Economy»*, no. 2(66), pp. 190–199. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.89.330568>
13. Nova hrantova prohrama na 480 tysyach yevro dlia maloho ta serednoho biznesu [New grant program for 480 thousand euros for small and medium business]. DZVIN. Available at: <https://dzvin.media/news/nova-grantova-programa-na-480-tysyach-yevro-dlya-malogo-ta-serednogo-biznesu/>
14. Mykhailenko D. H., Diachek V. V., Lola Yu. Yu. et al. (2025) Konkurentospromozhnist ukraïnskoho pidpriemnytstva v umovakh viiny: spivpratsia z YeS [Competitiveness of Ukrainian entrepreneurship in war conditions: cooperation with the EU]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, no. 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.54>
15. Kotvytska N. M., Iaroshchuk O. S., Romanenko O. V. (2025) Fiskalni stymuly rozvytku maloho pidpriemnytstva ta rol mizhnarodnykh finansovykh resursiv u zmitsnenni ekonomichnoho potentsialu Ukrainy [Fiscal incentives for the development of small entrepreneurship and the role of international financial resources in strengthening the economic potential of Ukraine]. *Akademichni vizii – Academic visions*, no. 49. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17664769>
16. Informatsiia pro rezultaty derzhavnoi prohramy [Information on the results of the state program]. Fond rozvytku pidpriemnytstva [Entrepreneurship Development Fund]. Available at: <https://bdf.gov.ua/publicna-informatsiia/informatsiia-pro-rezultaty-derzhavnoi-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9/>
17. Statystyka finansovoho sektoru [Statistics of the financial sector]. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
18. Robota Mytnytsi v umovakh voïennoho stanu [Work of the Customs in conditions of martial law]. Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy [State Customs Service of Ukraine]. Available at: <https://customs.gov.ua/>

Дата надходження статті: 21.04.2026

Дата прийняття статті: 26.05.2026

Дата публікації статті: 26.06.2026